

הדף היומי

עלון יומי ללומדי הדף היומי יו"ל ע"י "מדרשית הדף היומי פ"ח"

!!! מקום זה מיועד להנצחה !!!

מסכת בבא מציעא - דף י

כובעו, ראה אביי שיש טל על הכובע ולא רצה לתת לרב יוסף, אמר לו רב יוסף אתה יכול לתת לי משום שאנחנו לא מקפידים ממילא אין חשש של ניעור האסור משום מלבן.

לכאור' אביי לא רצה לתת לרב יוסף משום חשש של ליבון. ורצה להפריש אותו מהאיסור. א"כ מה עזר שרב יוסף אמר לו שאינו מקפיד, הרי ממה שאביי לא רצה לתת לו את הכובע מוכח שהוא כן חשש למלבן א"כ אביי לשיטתו היה לו לפני עור אל תתן מכשול בנתינת הכובע לרב יוסף.

והוא הנידון לפנינו אך בצורה הפוכה האם שייך לפני עור כאשר לאחד מהם אין ושהרי לרב יוסף לא היה איסור כיון שאינו הקפיד, ולאביי יש איסור כיון שהקפיד. אבל יש נפק"מ בדיוק כמו הסגנון של כהן שביקש מישראל קדש לי גרושה, באופן שבעל הבגד מקפיד ואסור לו לנער, ואדם אחר שאינו מקפיד בא לנער את בגדו. למעשה הבה"ל (שב ד"ה הווא) מסתפק בזה והניח בצ"ע.

נושא היום: מגביה מציאה לחברו. קנין חצר וד' אמות

לדעת ר"נ ורב חסדא, המגביה מציאה לחברו לא קנה חברו, משום שמוגדר כתופס לבעל חוב במקום שחב לאחרים, והדין שלא זוכה במקום שחב לאחרים. **אך בפועל של בעה"ב** לכל היום, מציאותו שייכים לבעל הבית כיון שידו כידו. ואף **שפועל יכול לחזור** בו, כל זמן שלא חזר בו ידו כיד בעל הבית, **וחסיבה שיכול לחזור** בו מצד "כי לי בני ישראל עבדים ולא עבדים לעבדים".

לדעת רבי חיא בר אבא, המגביה מציאה לחברו זכה חברו, ובמשנה שמבואר שלא זכה הרואה אלא המגביה זכה לעצמו, כיון שלא אמר "זכה לי" אלא אמר "תנה לי".

ראה את המציאה ונפל עליה, ובא אחר והחזיק בה, זכה המחזיק ולא הנופל, כיון שאין בנפילה מעשה קנין.

אמר ר"ל בשם אבא כהן ברדלא, תיקנו חז"ל קנין ד' אמות שקונים לו בכל מקום כדי שלא יבואו לידי מריבה. **הקשה רב חיא בר יוסף**, מדין עני שזרק קצת פאה שליקט על פאה שעדיין לא לקט, או נפל עליה, או פרס טליתו לא זכה, לכאור' מבואר שלא מועיל קנין ד' אמות. **ביארה הגמ'** כיון שנפל על הפאה גילה בדעתו שלא מעוניין לזכות בד' אמות, אלא בקנין שאינו מועיל. **לדעת ר"פ**, קנין ד' אמות לא מועיל בחצר של בעל הבית, שנתנה התורה רשות ללקט פאה ולא שיהיה לזה דין חצר לגבי העני.

רב יעקב בר אידי הקשה, מדין המשנה שלא זכה הנופל על המציאה, לכאור' מבואר שלא מועיל ד' אמות. **ביארה הגמ'** היות ונפל גילה בדעתו שלא זכה בד' אמות אלא בקנין שאינו מועיל. **לדעת רב ששת**, תקנת ד' אמות דווקא בסימטה, אך ברשות הרבים לא תיקנו ד' אמות. ומה שאמרו **שתיקנו ד' אמות "בכל" מקום**, הכוונה אף בצדדי רשות הרבים, אך לא ברשות הרבים.

עוד אמר ר"ל בשם אבא כהן ברדלא, לקטנה אין קנין חצר ואין קנין ד' אמות לגבי זכיות הגט. **ביארה הגמ'** שסבר שחצר קונה מטעם שליחות והיות ואין לקטנה שליחות אין לה זכיה ע"י חצר. **ולר"ח בשם רבי ינאי**, יש לה חצר ויש לה ד' אמות, סבר דין חצר מטעם יד ולקטנה יש יד לזכות גיטה יש לה אף חצר וד' אמות.

להבנה שחצר קונה מצד שליחות, שאלה הגמ' שא"כ נמצא שיש "שליח לדבר עבירה", אם נכנסה בהמה של חברו לחצרו ונעל את הדלת, מתחייב כפל כדון כל גניבה, וכאן החצר זכתה לו, והמשלח חייב.

לדעת רבינא, אין שליח לדבר עבירה זה רק במי שהוא בר חיובא (אשה ועבד מוגדרים בני חיובא למתי שתגרש וישתחרר).

לדעת רב סמא, אין שליח לדבר עבירה נאמר כאשר ההחלטה נתונה ביד השליח, אך באופן שהשליח בעל כרחו עושה בודאי שהמשלח חייב. **הנפק"מ** בכהן שאמר לישראל קדש לי גרושה, או אדם שאמר לאשה הקיפי ראשו של קטן, **לדעת רב סמא** המשלח לא יהיה חייב כיון שהדבר נתון לשליטת הישראל האם לקדש גרושה לכהן, ולשליטת האשה האם להקיף ראש הקטן. **ולדעת רבינא**, המשלח יהיה חייב שהישראל אין לו איסור לקדש לעצמו גרושה, ולאשה אין איסור להקיף ראשה.

בדן הגט למדו מפסוק שאי"צ לתת דווקא בידה אלא אף ברשותה מועיל, ואם חצר מצד שליחות הרי יש ללמוד זאת מפרשת שליחות ומדוע למדו מ"נותן". **נוקטת הגמ' לתסקנא**, א. שלגבי יש לכו"ע חצר זוכה מצד יד. **ונחלקו** לענין מציאה האם לומדים מט שחצר מדין יד, או לא לומדים דיני ממונות מאיסורים וחצר במציאה מועיל מצד שליחות. ב. לגבי קטנה מצאנו שחצר מטעם יד, **נחלקו בקטן** האם לומדים מקטנה שחצרו מועילה מצד יד, וקטן יזכה בחצר ובד' אמות. או שלא לומדים מקטנה, וחצר מטעם שליחות וקטן ממועט. ג. לכו"ע לומדים מציאה מגט, ולא קטן מקטנה, **ר"ל** (בשם אבא כהן ברדלא) עסק בקטן שאין לו זכיה. **ור"ח** (בשם רבי ינאי) עסק בקטנה שיש לה זכיה.

עיונים על הדף

מדוע תופס לבעל חוב במקום שחב לאחרים לא קנה?

המגביה מציאה לחברו לא קנה חברו מאי טעמא הוי תופס לבע"ח במקום שחב לאחרים. מדוע תפיסה לאחר לא מועילה, הרי עושה את הדבר למען מי שיש לו זכות בדבר.

שיטת רש"י בכמה מקומות שיש חסרון בשליחות. רש"י ביאר דבריו אצלנו (ד"ה לא קנה) ובכתובות (פד, ב) שאין כח ביד אדם לתפוס למישהו אחר, כיון שלא מינה אותו שליח הזוכה לא יכול להתערב בנושא זה, כיון שאינו עומד במקומו של השני והוא חב לאחרים. כל תפיסתו מועילה מצד "זכין לאדם" וחיזוש זה לא נאמר כאשר יש חובה לאחרים.

באמת לשיטת רש"י (כך הוכיחו תוס' גיטין יא, ב) אם ימנה אדם שליח והשליח ילך לזכות לו, יועיל אפילו בחב לאחרים כיון שכאשר אין חסרון במינוי שליחות מועיל אף בחב לאחרים. ודעת רש"י שזה מועיל לכו"ע, וכל הנידון בתפיסה במקום שחב לאחרים שיש שסוברים שלא מועיל, זה רק בכה"ג שלא מינה אותו לשליח ורוצים לומר שיועיל מצד זכיה כשליחות. (ואם זכיה מטעם שליחות מה החילוק ביניהם לשיטת רש"י ע"י בקצוה"ח קה)

שיטת התוס' והרא"ש, אף מינה שליח במפורש לא מועילה תפיסה במקום שחב לאחרים, היות ואין יכול המשלח למונות שליח באופן של חובה. ביאר באבן האזל (מלוה ולוה כ, ב) ששורש טעמם של תוס' והרא"ש היות ובכל דיני התורה שהתחדשה פרשת שליחות היא התחדשה באופן שהנידון הוא בין המשלח לנידון. כגון, שליח על גט הנושא הוא בין הבעל לאשה, השליח הוא רק מקדם את העניין שביניהם, אמנם בסופו של דבר האשה תהיה מותרת לעולם, אולם זה תוצאה ולא מגוף הנידון. אולם כאשר הנידון בתופס לבעל חוב, כאן יש נושא בין המשלח לנידון, בנוסף יש עוד אנשים שהייתה יכולה לעזור להם התפיסה, בכה"ג לא התחדשה פרשת שליחות בתורה.

הפני' בכתובות (פד, ב) חידש דבר מעניין, היות והתפיסה במקום שחב לאחרים היא עבירה, לא מועילה שליחות על כזה דבר מצד "אין שליח לדבר עבירה". וכבר תמה על דבריו בקצוה"ח (קה), שהרי "אין שליח לדבר עבירה" נאמר באופן שהמשלח יעבור עבירה אם תתקיים השליחות. כאן הרי המשלח בעצמו יכול לזכות ולא יעבור שום איסור, בכה"ג לא נאמר היסוד של אין שליח לדבר עבירה. (ועי' בגר"ט גיטין פט)

עבודת הבורא ולא עבדים לעבדים.

ביארה הגמ' שפועל יכול לחזור בו מעבודתו לבעל הבית כיון שאמרה תורה "כי לי בני ישראל עבדים" ולא עבדים לעבדים.

ביאר המשגיח רבי יחזקאל לונגשטיין (נדפס באור יחזקאל שיחות אלול), אדם העובד את הבורא ע"מ לקבל שכר, ולו יהי אף שכר בעולם הבא, הרי הוא עובד לעצמו ולא עובד את בוראו, הוא עובד אל זר, השכר. שאמרו חז"ל כי לי בני ישראל עבדים, ולא עבדים לעבדים הכוונה שעבודת כלפי הבורא צריכה להיות היות ואנו עבדיו, וכאשר הוא עובד את ד' מחמת סיבה אחרת הרי נכשל בזה ב"לא עבדים לעבדים".

וביאר שזה שורש עבודת ימי ראש השנה "אמרו לפני מלכויות כדי שתמליכוני עליכם", עבודת האדם צריכה להיות מחמת שהמלכות של הקב"ה, הוא המלך ואנו עבדיו. ועבודה זו קשה היות וטבע האדם להביט אל החומר ולא אל צורת הדברים ודרך החומר שעובד כדי לקבל תמורה. ועוד ביאר שם באריכות שיש טעות בעבודת הבורא מימי הנערות שמחנכים הנערים שיעבדו את הבורא ויקבלו פרס, ודבר זה משתרבב עד גיל גברות ושיבה אם לא עובדים להפקיע שורש רע זה.

האם יש "לפני עור" בדבר שאינו מחוייב?

הביאה הגמ' שנחלקו רבי סמא ורבינא מתי יש שליח לדבר עבירה, לדעת רבינא כאשר לשליח אין עבירה יש שליח לדבר עבירה. לדעת רב סמא כאשר לא תלוי בשליטתו של השליח יש שליח לדבר עבירה, הביאה הגמ' נפק"מ בכהן שאמר לישראל קדש לי גרושה, לישראל אין עבירה ולכהן יש.

נוקטים תוס' (ד"ה דאמר) שיש לישראל איסור של לפני עור לא תתן מכשול. ע"י מה שכתבנו בזה ב"עיונים על הדף" לעיל בדף ה, אם נגדיר את האיסור שבכל איסור אמרה תורה הזהר וגם תזהר לא להכשיל, ממילא מה שאין האדם מצווה לא יהיה בו איסור של לפני עור, היות ואם אין לי איסור להיזהר אין לי איסור לא להכשיל אחרים, כעין יין לנייר או כהן לגרושה. אולם אם נאמר שיש איסור כללי שצריך לדאוג על כל התורה שתשאר ע"י כל יהודי ואין להכשילו, ממילא כל דבר שיש לאסורו מהתורה, מצווה האדם לא להכשיל את מי שאסור בו. (ועי' בזה באמונת שמואל ד; ודברי הרב מפונבויז נדפס בשמו במקומות)

כעין הנידון הזה מצאנו בגמ' בשבת (קמז) לגבי ניעור בגד מחשש ליבון. ומבואר שאם אינו מקפיד מותר.

ומספרת הגמ', שאביי היה לפני רב יוסף וביקש ממנו רב יוסף להביא לו את